

HOR CHE RITORNA

Canzonetta a cinque voci

GIOVANNI BATTISTA DE BELLIS DA ITRI

Giovanni Battista de Bellis (c. 1585-90, c. 1623-37) was an Italian composer and organist. Born in Itra, nabij Formia, werkte hij in Napels, waar hij in de gunst was van de Cafara familie. Een paar boeken met madrigalen, in een traditionele stijl, zijn bewaard gebleven, maar het meeste van zijn geestelijke werk is verloren gegaan.

Zijn *Primo Libro de Madrigali* (Napels, 1608) bevat 21 5-stemmige madrigalen op Italiaanse tekst; enkele zijn van bekende dichters, Guarrini en Murtolo; de overigen zijn niet achterhaald.

Terwijl de eerste vier stemmen de traditionele benaming hebben: Canto, Alto, Tenore, Basso, vertoont de Quinto meer variatie. In drie madrigalen is het een tenor, en een hoge (vrouwen) stem in de andere; soms in dezelfde ligging als de Canto, maar soms tussen Canto en Alto in. In dit laatste geval was het ook in een andere sleutel genoteerd.

Dertien madrigalen zijn genoteerd in chiavette sleutels (G2 voor Canto, F3 voor Basso), in tegenstelling tot de normale chiave sleutels (C1 voor Canto en F4 voor Basso). Chiavette sleutels impliceren een transpositie omlaag tot maximaal een kwint. Nauwkeurige analyse van de stemomvang, hoogste, gemiddelde en laagste noot, geeft aan dat een kleine tert voor al deze madrigalen optimaal is. Om praktische reden is in de meeste gevallen een grote secunde toegepast. De Tabel hieronder geeft de verdere details.

Een benaderende vertaling van het Italiaans is gegeven; hier is een balans gehanteerd tussen een letterlijke vertaling en de waarschijnlijke betekenis van het gedicht.

Giovanni Battista de Bellis (c. 1585-90, c. 1623-37) was an Italian composer and organist. Born in Itri, near Formia, he worked in Napels, where he was favoured by the Carafa family. A few books of madrigals, in traditional style, have survived, but most of his sacred works are lost.

His *Primo Libro de Madrigali* (Naples, 1608) comprises of 21 5-part madrigals on Italian texts; some of these are from well-known poets, Guarrini and Murtolo; the provenance of the remaining could not be ascertained.

Whereas the first four voices have the traditional names: Canto, Alto, Tenore, Basso, the Quinto part shows more variation. It is for a tenor in three madrigals, and for a high (female) voice in the other ones; sometimes in the same compass as the Canto, but sometimes between Canto and Alto. In the latter case, it was printed in a different clef.

Thirteen madrigals are set in chiavette clefs (G2 for Canto and F3 for Basso), in contrast to the remaining eight that are in normal chiave clefs (C1 for Canto and F2 for Basso). The use of chiavette clefs is usually taken to indicate a downwards transposition of up to a fifth. Careful analysis of the compass of the parts, including lowest, average and highest notes, reveals that transposition by a minor third is required. To avoid complicated keys, a major second was used in most instances. Details are listed in the Table below.

A tentative translation of the Italian text is provided; a balance was made between a literally translation and the likely meaning of the poem.

Wim Looyestijn, 2021

Titel	Clefs				
	Canto	Alto	Tenore	Basso	Quinto
Cruda Amarilli	G2	C2	C3	F3	C1
(part 2) Ma grideran per me	G2	C2	C3	F3	C1
Queste lacrime mie	G2	C2	C3	F3	C1
Perfidissi volto	G2	C2	C3	F3	C1
Lasso non è morir	C1	C3	C4	F4	C2
Al partir del mio sole	C1	C3	C4	F4	C2
Ah dolente partita	C1	C3	C4	F4	C2
Usci da bei vostri occhi	C1	C3	C4	F4	C2
All' hor che l'alba indora	G2	C2	C3	F3	G2
Poi che ad altri	G2	C2	C3	F3	G2
(part 2) Arte fù non amore	G2	C2	C3	F3	G2
Rideva la mia fera	G2	C2	C3	F3	C1
Doloroso martire	G2	C2	C3	F3	C1
Ben riconosc' Amore	G2	C1	C3	F3	C3
Lungi da voi mia vita	G2	C2	C3	F3	C1
Dolci sguardi amorosi	G2	C2	C3	F3	C1
Se dal' aspra ferita	G2	C3	C4	F4	C4
Ardo per voi	C1	C3	C4	F4	C4
Quasi lampo venisti	C1	C3	C4	F4	C1
Se'l venir fù partita	C1	C3	C4	F4	C1
Hor che ritorna	C1	C3	C4	F4	C1

Original		Transposed	
Finalis	Key	Finalis	Key
A	--	G	b b
A	--	G	b b
A	--	G	b b
D	--	C	b b
G	b		
G	b		
G	b		
F	b		
G	b	E	##
D	b	B	##
D	b	B	##
A	--	G	b b
A	--	G	b b
G	--	F	b b
A	--	G	b b
Bes	b	G	##
E	--		
A	--		
D	--		
D	--		
G	b		

HOR CHE RITORNA

Canzonetta à cinque

Giovanni Battista de Bellis
(1630 - 1693)

Canto

1. Hor che ri - tor - na il bel leg - gia - dro A - pri - - - -

Quinto

1. Hor che ri - tor - na il bel leg - gia - dro A - pri -

Alto

1. Hor che ri - tor - na il bel leg - gia - dro A - pri -

Tenore

1. Hor che ri - tor - na il bel leg - gia - dro A - pri - - - - le

Basso

1. Hor che ri - tor - na il bel leg - gia - dro A - pri -

Source: Il primo Libro de Madrigali a cinque voci; Napoli, M DC VIII.

4

C

le da me con tal de-siochai - ma - - - to ogn' ho - - - ra,

Q

le da me con tal de-sio chai - ma - to ogn' ho - ra,

A

le da me con tal de-siochai - ma - to ogn' ho - ra, da me con tal de-sio chai - ma - to ogn' ho - ra,

T

da me con tal de-siochai - ma - to ogn' ho - - - - - - - - - ra,

B

le da me con tal de-siochai - ma - - - - to ogn' ho - - - ra,

Bellis - Hor che ritorna

9

C
l'a - ria la ter - ra e l'ac - qua el ciel ho - no - - - -

Q
l'a - ria la ter - ra e l'ac - qua el ciel ho - no - - - -

A
l'a - ria la ter - ra e l'ac - qua el ciel ho - no - - - -

T
l'a - ria la ter - ra e l'ac - qua el ciel ho - no - ra

B
l'a - ria la ter - ra e l'ac - qua el ciel ho - no - - - -

13

C
ra la no-vel-la sta-gion che'l giac-cio a-vi - le.

Q
ra la no-vel-la sta - gion che'l giac - cio a - vi - - - - le.

A
ra la no-vel-la sta-gion che'l giac-cio a - vi - - - - le.

T
ra la no-vel-la sta-gion che'l giac-cio a - vi - - - - le.

B
ra la no-vel-la sta-gion che'l giac-cio a - vi - - - - le.

17

C
2. Can - tan gl'au - gel - li in liù so - a - ve sti - - - -

Q
2. Can - tan gl'au - gel - li in liù so - a - ve sti -

A
2. Can - tan gl'au-gel - li in liù so - a - ve sti -

T
2. Can - tan gl'au - gel - li in liù so - a - ve sti - - - - le,

B
2. Can - tan gl'au - gel - li in liù so - a - ve sti -

Bellis - Hor che ritorna

20

C le, vien fresco e chiaro il bel cri-stal - - - lo fo - ra,

Q le, vien fresco e chiaro il bel cri-stal-lo fo - ra,

A le, vien fresco e chiaro il bel cri-stal - lo fo - ra, vien fresco e chiaro il bel cri-stal-lo fo - ra,

T vien fresco e chiaro il bel cri-stal - - - lo fo - - - - - ra,

B le, vien fresco e chiaro il bel cri-stal - - - - lo fo - ra,

25

C Zef - fir le ver - de piag - gie im - per - la e in - do - - -

Q Zef - fir le ver - de piag - gie im - per - la e in - do - - -

A Zef - fir le ver - de piag - gie im - per - la e in - do - - -

T Zef - fir le ver - de piag - gie im - per - la e in - do - ra,

B Zef - fir le ver - de piag - gie im - per - la e in - do - - -

29

C ra, e gl'ar-bor ve-ste in ha - bi - to gen-ti - le.

Q ra, e gl'ar-bor ve-ste in ha - bi - to gen - ti - - - le.

A ra, e gl'ar-bor ve-ste in ha - bi - to gen - ti - - le.

T ra, e gl'ar-bor ve-ste in ha - bi - to gen - ti - - le.

B ra, e gl'ar-bor ve-ste in ha - bi - to gen - ti - - le.

Bellis - Hor che ritorna

33

C 3. Io spo-glio il pian - to, e di dol - cez - za a - dor - - -

Q 3. Io spo-glio il pian - to, e di dol - cez - za a - dor - -

A 3. Io spo-glio il pian - to, e di dol - cez - za a-dor - -

T 3. Io spo-glio il pian - to, e di dol - cez - za a - dor - - no,

B 3. Io spo-glio il pian - to, e di dol - cez - za a - dor - -

36

C no, spe-ro ve-der la bel-la Don - - - na mi - a,

Q no, spe-ro ve-der la bel-la Don-na mi - a,

A no, spe-ro ve-der la bel-la Don - na mi - a, spe-ro ve-der la bel-la Don-na mi - a,

T spe-ro ve-der la bel-la Don - - na mi - - - - - a,

B no, spe-ro ve-der la bel-la Don - - - na mi - a,

41

C tut - ta di vez - zi pie - na, e leg - gia - dri - - -

Q tut - ta di vez - zi pie - na, e leg - gia - dri - - -

A tut - ta di vez - zi pie - na, e leg - gia - dri - - -

T tut - ta di vez - zi pie - na, e leg - gia - dri - a,

B tut - ta di vez - zi pie - na, e leg - gia - dri - - -

Bellis - Hor che ritorna

45

C
a, a far-ne me-co ho-mai lie - to sog-gior - no.

Q
a, a far-ne me-co ho-mai lie - to sog - gior - - - - no.

A
a, a far-ne me-co ho-mai lie - to sog - gior - no.

T
a far-ne me-co ho-mai lie - to sog - gior - no.

B
a, a far-ne me-co ho-mai lie - to sog - gior - no.

1. Hor che ritorna il bel leggiadro Aprile
da me con tal desio chaimato ogn' hora,
l'aria la terra e l'acqua el ciel honora
la novella stagion che'l giaccio avile.

2. Cantan gl'augelli in liù soave stile,
vien fresco e chia ro il bel cristallo fora,
Zeffir le verde piaggie imperla e indora,
e gl'arbor veste in habito gentile.

3. Io spoglio il pianto, e di dolcezza adorno,
spero veder la bella Donna mia,
tutta di vezzi piena, e leggiadria,
a farne meco homai lie to soggiorno.

1. Nu april mooi en gracieus terugkeert
en mij met zo'n verlangen elk uur vervult,
de lucht, de aarde en het water en de hemel eren
het nieuwe seizoen waar ik naar snak.

2. De vogels zingen in een zoete stijl,
als prachtige kristal, fris en helder,
waait Zeffir over de groene weiden in parelmoer en verguld,
en het prieel tooit zich in een zacht kleed.

3. Ik droog mijn tranen en kleed mij met zoetheid,
Ik hoop mijn mooie vrouw te zien,
vol charme en gratie,
om net mij een gelukkig te verblijven.

1. Now that April is returning beautifully and gracefully
and fills me with such a desire every hour,
honor the air, the earth and the water and the heavens
the new season I long for.

2. The birds sing in a sweet style,
like beautiful crystal, fresh and clear,
Zeffir blows over the green meadows in mother-of-pearl and gilded,
and the arbor is dressed in a soft robe.

3. I dry my tears and dress with sweetness,
I hope to see my beautiful wife
full of charm and grace,
to stay with me happily.